

PATVIRTINTA
Joniškio ikimokyklinio ugdymo mokyklos
direktoriaus
2026 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. V-4

JONIŠKIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO MOKYKLOS UGDYMO NE MOKYKLOS APLINKOJE ORGANIZAVIMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Joniškio ikimokyklinio ugdymo mokyklos (toliau – mokykla) ugdymo ne mokyklos aplinkoje organizavimo tvarkos aprašas (toliau – aprašas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. rugpjūčio 30 d. Nr. V-921 įsakymu „Dėl švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. balandžio 24 d. įsakymo Nr. V-586 „Dėl 2023–2024 ir 2024–2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ pakeitimo“ ir 2023–2024 ir 2024–2025 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų 11 priedu (Ugdymo ne mokyklos aplinkoje organizavimo aprašu) numato ugdymo ne mokyklos aplinkoje organizavimo tvarką.

2. Mokinių mokymosi procesas turi būti organizuojamas ne tik mokykloje ir jo aplinkoje, bet ir už mokyklos, organizuojant išvykas į muziejų, teatrą, galeriją, parką, STEAM atviros prieigos centrus ar kitas mokymuisi aktualias aplinkas.

3. Aprašas numato ugdymo ne mokyklos aplinkoje tikslus, formas, trukmę ir reikalavimus vaikų saugumui bei prasmingam ugdymo laiko panaudojimui užtikrinti.

II SKYRIUS UGDYMO NE MOKYKLOS APLINKOJE ORGANIZAVIMO FORMOS IR TRUKMĖ

4. Atsižvelgiant į ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programų turinį, mokyklos veiklos tikslus ir uždavinius ugdymo procesas ne mokyklos aplinkoje gali būti organizuojamas vykdant:

4.1. **išvykas**, t. y. išvykimus iš mokyklos ugdymo(si) tikslais: į muziejus, parodas, bibliotekas, kultūros centrus, STEAM centrus, parkus, sporto aikštynus, baseinus ar kitus objektus, erdves, kuriose organizuojamas ugdymo procesas;

4.2. **pažintines veiklas**, kaip neformaliojo vaikų švietimo veiklas, skirtas vaikų tautiniam, pilietiniam ir kultūriniam ugdymui skatinti.

5. Pažintinės veiklos organizavimo formos:

5.1. **ekskursija** – turistinių objektų, muziejų, meno galerijų, gamtos, kultūros, mokslo parodų ar kitų objektų arba vietovių lankymas;

5.2. **turistinė stovykla** – trumpalaikio vaikų poilsio organizavimo forma į rekreacinę teritoriją su įrengta stovyklaviete;

5.3. **vaikų turizmo renginys** – trumpalaikės neformaliojo vaikų švietimo programos (gali būti sudedamoji formaliojo ir neformaliojo švietimo programos dalis) vykdymas keičiant vietą pažintiniais, rekreaciniais ir sportiniais tikslais;

5.4. **žygis** – ugdymo tikslais organizuotas keliavimas nustatytu maršrutu pėsčiomis ar naudojant įvairias priemones;

5.5. **varžybos** – organizuotas vaikų (jų grupių) rungtyniavimas ugdymo tikslais;

5.6. kitos mokyklos vykdomos pažintinės veiklos formos.

6. Ugdymo proceso ne mokyklos aplinkoje trukmė gali būti:

6.1. **trumpalaikė** (nuo 1 iki 2 valandų);

6.2. **visos dienos** trukmės žygiuose pėsčiomis, išvykose ir mokomosiose ekskursijose;

6.3. **varžybose** – šių renginių nuostatuose numatyta tvarka.

7. Ugdymas ne mokyklos aplinkoje gali būti organizuojamas:

7.1. **artimoje aplinkoje**, netoli mokyklos esančiose organizacijose, viešose erdvėse ar parkuose ir kituose objektuose;

7.2. **savivaldybės teritorijoje**;

7.3. **kitos savivaldybės teritorijoje**;

7.4. **kitoje šalyje**.

III SKYRIUS

UGDYMO NE MOKYKLOS APLINKOJE PLANAVIMAS IR ORGANIZAVIMAS

8. Ugdymo ne mokyklos aplinkoje poreikį numato mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, atsižvelgdami į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose numatytus tikslus ir vaikų ugdymo(si) poreikius. Planuojant organizuoti ugdymą ne mokyklos aplinkoje rekomenduojama atsižvelgti į šiuos veiksnius:

8.1. tikslingumo. Numatyti, kaip suplanuotos veiklos padės siekti tikslų, kokios užduotys bus skiriamos vaikams, kaip jie bus motyvuojami ir kaip bus vertinama jų pažanga;

8.2. vaikų saugumo. Numatyti priemones vaikų saugumui esant ne mokyklos aplinkoje užtikrinti;

8.3. įtraukumo. Siūlant veiklas atsižvelgti į vaikų ugdymo(si) poreikių įvairovę ir sudaryti sąlygas visiems vaikams dalyvauti planuojamose veiklose, numatant įvairius įsitraukimo į veiklas būdus;

8.4. ekonomiškumo. Įvertinti, kokių papildomų žmogiškųjų ir finansinių išteklių gali pareikalausiti ši veikla ir ar mokykla gali juos skirti;

8.5. rizikų tikimybės. Apsvarstyti galimas rizikas ir numatyti jų įveikos būdus.

9. Siekiant, kad ugdymas ne mokyklos aplinkoje būtų sėkmingas, rekomenduojama:

9.1. numatyti konkrečius uždavinius, kuriems pasiekti ugdymo procese reikalingos kitokios aplinkos;

9.2. įtraukti vaikus į pasiruošimo procesą ir padėti jiems suprasti kontekstą;

9.3. jeigu vykstama specialiu transportu, važiavimo laiką iš dalies panaudoti ugdymui(si);

9.4. ugdymo procese organizuoti aktyvias mokymosi veiklas, pritaikytas kitokiai aplinkai, kurios negalimos organizuoti mokantis grupėje;

- 9.5. į ugdymo procesą pagal galimybes įtraukti interaktyvias mokymosi priemones;
- 9.6. ugdymo veiklas organizuoti pagal iš anksto sudarytą planą.

IV SKYRIUS

SAUGUMO REIKALAVIMAI IR ATSAKOMYBĖS

10. Organizuojant išvyką, vykimą į pažintines veiklas (toliau – išvyka) ir siekiant užtikrinti vaikų saugumą yra skiriami lydintys asmenys ir išvykos vadovas. Išvykos vadovu gali būti tik asmuo, turintis vaikų turizmo organizavimo pažymėjimą. Lydintys asmenys – suaugę asmenys, kurių funkcijas apibrėžia mokyklos vadovas. Lydinčiųjų asmenų skaičius priklauso nuo išvykoje dalyvaujančių vaikų skaičiaus. Jeigu išvykoje dalyvauja:

10.1. mažiau nei 15 vaikų, skiriamas išvykos vadovas ir du lydintys asmenys (gali būti ir tėvų atstovai);

10.2. daugiau kaip 15 vaikų, skiriamas išvykos vadovas ir trys lydintys asmenys (gali būti ir tėvų atstovai);

10.3. organizuojant išvyką į užsienį, skiriamas išvykos vadovas ir lydintys asmenys santykiu: 15 vaikų – 2 lydintys asmenys; 30 vaikų – 4 lydintys asmenys;

11. Siekiant užtikrinti vaikų saugumą organizuojant ugdymą ne mokyklos aplinkoje, nustatoma, kad:

11.1. mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo:

11.1.1. skiria ir tvirtina asmenį, atsakingą už ugdymo ne mokyklos aplinkoje organizavimą;

11.1.2. vertina galimas rizikas ir kitus veiksnius, teikia pritarimą / neteikia pritarimo planuojamai išvykai;

11.1.3. tvirtina ugdymo ne mokyklos aplinkoje programą, skiria išvykos vadovą ir lydinčiuosius asmenis;

11.1.4. atsižvelgdamas į planuojamos veiklos specifiką, vaikų amžių ir jų specialiuosius ugdymo(si) poreikius, gali nustatyti dalyvaujančiųjų išvykoje skaičių ir kitokių lydinčių asmenų skaičių;

11.2. išvykos vadovas:

11.2.1. parengia ne mokyklos aplinkoje programą ir numato detalų maršrutą, (atsižvelgia į dalyvių amžių, jų pasirengimo lygį ir fizinę būklę) nustato išvykimo, atvykimo vietą ir laiką (1 priedas);

11.2.2. teikia direktoriui tvirtinti vyksiančių į visos dienos renginį ne mokyklos aplinkoje vaikų sąrašą su tėvų (globėjų / rūpintojų) sutikimais (2 priedas);

11.2.3. vadovaudamasis patvirtinta ugdymo ne mokyklos aplinkoje programa, supažindina vaikus su instruktažu, apie instruktažą pažymi programoje;

11.2.4. priima sprendimus, reikalingus ugdymui(si) ne mokyklos aplinkoje įgyvendinti;

11.2.5. pristato suplanuotų veiklų planą vaikams ir jų tėvams (globėjams / rūpintojams), praveda vaikams saugaus elgesio instruktažą (4 priedas);

11.2.6. įtraukia lydinčius asmenis į parengiamuosius darbus, numato jų pareigas, priskiria lydintiems asmenims vaikų grupes, už kurių saugumą jie atsakingi;

11.2.7. užtikrina numatytų veiklų įgyvendinimą ir sąlygas numatytiems ugdymo tikslams pasiekti;

11.2.8. užtikrina vaikų saugumą visos išvykos metu, reikalui esant suteikia pirmąją medicininę pagalbą, pasirūpina, kad kiekvienas vaikas dėvėtų šviesą atspindinčią liemenę;

11.2.9. susidarius situacijai, grėsiančiai vaikų saugumui, pakeičia maršrutą, sustabdo ar nutraukia išvykos vykdymą ir apie tai informuoja mokyklos vadovą.

11.3. vaikų tėvai (globėjai / rūpintojai):

11.3.1. vaikų tėvai (globėjai / rūpintojai) mokslo metų pradžioje pasirašo sutikimą vieneriems mokslo metams dėl vaiko dalyvavimo trumpalaikiuose (nuo 1 iki 2 valandų) ne mokyklos aplinkoje vykstančiuose renginiuose: keliaujant pėsčiomis Joniškio miesto ribose, trumpuose pasivaikščiojimuose šalia esančiose vietovėse, miesto poilsio parke, miesto centre, muziejuose, mokyklose ir pan. (3 priedas). Vaikų tėvai (globėjai / rūpintojai) turi teisę nepritarti, kad vaikas dalyvautų išvykoje, ar atšaukti vaiką iš išvykos. Tuomet vaikai paliekami darželyje, pasirūpinant jų saugumu ir veikla;

11.3.2. privalo teikti informaciją apie vaiko sveikatą išvykos vadovui ar lydinčiams asmenims;

11.4. vaikai atsakingi už aptartų saugos elgesio reikalavimų laikymąsi išvykoje: nekelti grėsmės sau ir kitiems keliaujant transporto priemone, nepažeisti saugaus eismo reikalavimų, atsakingai elgtis lankant numatytus objektus ir kt.

V SKYRIUS IŠVYKOS Į UŽSIENĮ ORGANIZAVIMAS

12. Išvyka į užsienį mokymosi tikslais galima, jeigu išvykos programa ir tikslai padeda siekti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose numatytų ugdymo tikslų. Prieš išvyką į užsienio šalį susipažįstama su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos rekomendacijomis dėl vykimo į pasirinktą šalį.

13. Mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, susipažinęs su mokytojo planuojamos išvykos programos projektu, kuris rengiamas mokyklos nustatyta tvarka, priima sprendimą dėl mokinių išvykos į užsienį organizavimo. Mokyklos vadovas skiria išvykos vadovą ir lydinčiuosius asmenis, su jais aptaria išvykos programą, saugaus vykimo aplinkybes, galimas rizikas bei jų valdymą.

14. Išvykos į užsienį vadovas:

14.1. sudaro detalią programą;

14.2. numato galimas kelionės rizikas ir jų valdymą ir aptaria su mokyklos vadovu;

14.3. pateikia detalią informaciją vaikų tėvams (globėjams / rūpintojams), nurodo telefono numerį, kuriuo gali susisiekti, bei kitą, jo nuožiūra, svarbią informaciją;

14.4. supažindina su išvykos taisyklėmis.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

15. Pasibaigus išvykai, vadovas su vaikais apibendrina įvykdytus tikslus ir uždavinius, įsivertina įgytus pasiekimus, vykdo išvykos refleksiją, pasidalina sėkmės

istorija su kitais pedagogais, viešina išvykų patirtį mokyklos svetainėje, socialiniuose tinkluose.

16. Išvykos finansuojamos pagal mokyklai skirtų lėšų galimybes arba lėšas išvykai skiria tėvai.

17. Su šiuo aprašu pasirašytinai supažindinami mokyklos pedagogai, pagalbos mokiniui specialistai.

18. Aprašas skelbiamas mokyklos interneto svetainėje [www.
https://www.joniskioikimok.lt/](http://www.joniskioikimok.lt/)

Joniškio ikimokyklinio ugdymo mokyklos
 ugdymo ne mokyklos aplinkoje
 organizavimo tvarkos aprašo
 1 priedas

JONIŠKIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO MOKYKLOS UGDYMO NE MOKYKLOS APLINKOJE ORGANIZAVIMO PROGRAMA

20__m._____d.

Joniškis

Renginio formos _____

Renginio trukmė _____

Grupė _____

Vaikų amžius _____ Vaikų skaičius _____

Renginio tikslas ir uždaviniai _____

Renginio turinys _____

(veiklos aprašymas, kuriame nurodoma: kokius esminius gebėjimus bei vertybines nuostatas siekiama ugdyti)

Išvykos vadovai (as):

_____ (pareigos)	_____ (parašas)	_____ (vardas, pavardė)
---------------------	--------------------	----------------------------

_____ (pareigos)	_____ (parašas)	_____ (vardas, pavardė)
---------------------	--------------------	----------------------------

Lydintis/ys asmuo (-enys): _____

Joniškio ikimokyklinio ugdymo mokyklos
ugdymo ne mokyklos aplinkoje
organizavimo tvarkos aprašo
2 priedas

**JONIŠKIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO MOKYKLOS
VISOS DIENOS RENGINIO NE MOKYKLOS APLINKOJE
DALYVIŲ SĄRAŠAS**

20__ m. _____ d.
Joniškis

Renginio data _____

Vieta _____

Išvykimo laikas _____ Parvykimo laikas _____

Grupė _____

Renginio dalyviai supažindinti su saugos ir sveikatos instrukcija Nr. _____

Tėvų (globėjų / rūpintojų) sutikimas dėl vaiko dalyvavimo renginyje:

Eil. Nr.	Vaiko vardas, pavardė	Vieno iš tėvų (globėjų / rūpintojų) vardas, pavardė	Kontaktai	Parašas
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
21.				

Renginio vadovai(as):

(pareigos)

(parašas)

(vardas, pavardė)

(pareigos)

(parašas)

(vardas, pavardė)

Lydintis (-ys) asmuo (-enys): _____

Joniškio ikimokyklinio ugdymo mokyklos
ugdymo ne mokyklos aplinkoje
organizavimo tvarkos aprašo
3 priedas

JONIŠKIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO MOKYKLA

Tėvo, mamos (globėjo / rūpintojo) vardas, pavardė

SUTIKIMAS DĖL VAIKO DALYVAVIMO TRUMPALAIKIUOSE UGDYMO NE MOKYKLOS APLINKOJE RENGINIUOSE

(data)

Sutinku ir leidžiu, kad mano sūnus / dukra, (globotinis, globotinė)

_____, lankantis _____ grupę
(vardas, pavardė) (grupės pavadinimas)

_____ m. m. dalyvautų trumpalaikiuose (nuo 1 iki 2 valandų) ugdymo ne
(mokslo metai)

mokyklos aplinkoje renginiuose keliaujant pėsčiomis Joniškio miesto ribose (trumpuose pasivaikščiøjimuose šalia darželio esančiose vietovėse, Joniškio poilsio parke, miesto centre, muziejuose, bibliotekoje ir pan.)

Esu susipažinęs (usi) su išvykos vadovo (-ų) siūlomomis programomis bei maršrutais, dalyvavimo taisyklėmis ir galimais pavojais išvykos metu.

(tėvo, mamos, globėjo / rūpintojo) vardas, pavardė, parašas

JONIŠKIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO MOKYKLA

UGDYMO NE MOKYKLOS APLINKOJE SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA

Nr. 1. SAUGAUS ELGESIO REIKALAVIMAI EINANT PĖSČIOMIS

1. Organizuotai pėsčiųjų grupei mieste draudžiama eiti važiuojamąja dalimi, galima eiti tik šaligatviais.

2. Organizuota pėsčiųjų grupė už miesto ribų ar vietovėse, kuriuose nėra šaligatvių, važiuojamąja dalimi privalo:

2.1. eiti kolona ne daugiau kaip 2 eilėmis kuo arčiau dešiniojo važiuojamosios dalies krašto ir tik transporto judėjimo kryptimi;

2.2. kolonos priekyje ir gale iš kairės pusės turi eiti lydintys asmenys, vilkintys ryškiaspalves liemenes su šviesą atspindinčiais elementais.

3. Tamsiuoju paros metu arba esant blogam matomumui organizuotai pėsčiųjų grupei eiti važiuojamąja dalimi draudžiama.

4. Norint pereiti perėją, pėstysis privalo:

4.1. eiti šaligatviu dešine puse iki pėsčiųjų perėjos;

4.2. sustoti dešinėje pėsčiųjų perėjos pusėje;

4.3. sustoti toliau nuo važiuojamosios dalies;

4.4. pažiūrėti į kairę;

4.5. pažiūrėti į dešinę ir įsiklausyti;

4.6. jei transporto priemonių arti nėra arba jos sustojo praleisti, dar kartą reikia pažiūrėti į kairę;

4.7. eiti tiesiai, ne įstrižai per pėsčiųjų perėją, neperžengti jos ribų, be reikalo nedelsti ir nestoviniuoti;

4.8. visą laiką stebėti gatvę, pažiūrint į abi puses;

4.9. jei transporto priemonė atvažiuoja iš dešinės pusės, reikia nesiblaškyti, bet ramiai sustoti gatvės viduryje ir palaukti kol transporto priemonė sustos arba kol pravažiuos;

4.10. eiti per gatvę galima tik įsitikinus jog saugu.

5. Norint pereiti nereguliuojamą šviesoforo sankryžą, pėstysis privalo:

5.1. eiti šaligatviu dešine puse iki sankryžos;

5.2. sustoti dešinėje pėsčiųjų perėjos pusėje;

5.3. sustoti toliau nuo važiuojamosios dalies;

5.4. pažiūrėti į kairę;

5.5. pažiūrėti į dešinę ir įsiklausyti;

5.6. jei transporto priemonių arti nėra arba jos sustojo praleisti, dar kartą reikia pažiūrėti į kairę; įžengti į važiuojamąją dalį pėsčiųjų perėjose pėstiesiems leidžiama eiti tik po to, kai įvertina atstumą iki artėjančių transporto priemonių ir jų greitį.

6. Leidžiama eiti kai dega žalia šviesa.

7. Eiti tiesiai, ne įstrižai per pėsčiųjų perėją, neperžengti jos ribų, be reikalo nedelsti ir nestoviniuoti.

8. Pėstiesiems draudžiama eiti dviračių taku.

9. Einant kolonomis draudžiama stumdytis, neatsargiai elgtis, pralenkti priekyje einantį ir kt.

Nr. 2. SAUGAUS ELGESIO REIKALAVIMAI VYKSTANT TRANSPORTU

1. Tvarkingai įlipti ir išlipti iš transporto priemonės tik transporto priemonei visiškai sustojus.
2. Laikytis transporto priemonių taisyklių: draudžiama iškišti rankas, persisverti pro važiuojančios transporto priemonės langą, važiuojant bandyti atidarinėti langus, duris, išlipus iš transporto priemonės, iškart bėgti per gatvę ir kt.
3. Nešiukšlinti transporto priemonėje. Maisto likučiai ir šiukšlės metami į šiukšlių dėžę.
4. Klausyti lydinčių asmenų nurodymų.
5. Atsargiai pereiti gatvę išlipus.
6. Keleiviams draudžiama blaškyti vairuotojo dėmesį ir trukdyti jam vairuoti transporto priemonę.
7. Važiuojant ne miesto transportu keleivis privalo sėdėti, nevaikščioti po transporto priemonės saloną.
8. Jeigu autobuse matomoje vietoje įrengti saugos diržai, privaloma juos užsisegti.

NR. 3. SAUGAUS ELGESIO REIKALAVIMAI MUZIEJUOSE IR PARODOSE

1. Muziejuose ir parodose kiekvienas dalyvis privalo saugoti eksponatus, neliesti jų rankomis, vaikščioti atsargiai, nekliudyti eksponatų, klausytis ekskursijos vadovo nurodymų ir jų pasakojimo apie vieną ar kitą eksponatą.
2. Negražu ir neetiška garsiai kalbėtis ir juoktis parodų salėse.
3. Vadovo pasakojimo reikia klausytis visos ekskursijos metu.
4. Savo jausmus, žavėjimąsi reikia demonstruoti subtiliai, kad netrukdytume kitiems lankytojams.
5. Garsiomis kalbomis ir pastabomis negalima blaškyti kitų dėmesio ir trukdyti gidui-ekskursijos vadovui.

Nr. 4. SAUGAUS ELGESIO REIKALAVIMAI MIŠKE IR PARKE

1. Kurti laužus tik tam skirtose vietose.
2. Nelaužyti medžių, neskinti globojamų augalų, nepažeisti gamtos saugos įstatymų.
3. Laipiojant ir bėgiojant saugoti save, stengtis nesusižeisti.
4. Atidžiai klausytis vadovo instrukcijų ir pasakojimo;
5. Saugotis erkių: naudoti priemones, skirtas erkėms atbaidyti, apsirengti šviesiais drabužiais. Jei įgėlė bitė, uodas ar kitas vabzdys ant skaudamos vietos uždėti šaldomąjį kompresą ir kreiptis į gydytoją.
6. Nesiartinti prie miško gyvūnų, neerzinti jų.

Nr. 5. SAUGAUS ELGESIO REIKALAVIMAI PRAKTINIUIOSE, EDUKACINIUIOSE UŽSIĖMIMUISE

1. Atidžiai klausyti vadovo instrukcijų.
2. Saugiai dirbti su įrankiais, naudoti juos pagal paskirtį.
3. Darbą užbaigus, sutvarkyti savo darbo vietą, įrankius.

NR. 6. SAUGAUS ELGESIO REIKALAVIMAI SPORTINIŲ RENGINIŲ METU

1. Sportinių renginių metu visi dalyviai turi būti pratybų vietoje.
2. Besąlygiškai klausyti visus renginį organizuojančio vadovo nurodymus.
3. Renginio vietoje laikytis saugaus elgesio taisyklių: nelaipioti stadione esančiais įrengimais, naudoti sportinį inventorių tik pagal paskirtį, dėvėti sportinę aprangą.

Atmintinė apie reikalingus dokumentus:

Trumpalaikis renginys	Visos dienos renginys
Trukmė (nuo 1 iki 2 val.)	Trukmė ilgiau (visos dienos)
Važiuojant autobusu, pėsčiomis	Važiuojant autobusu
Miesto ribose	Už miesto ribų, užsienyje
Pildoma: 1 priedas - kaskart 3 priedas- vieną kartą metuose	Pildoma: 1 priedas- kaskart 2 priedas - kaskart
